

sel a sikerszerzés alkalmait szaporítottuk s a feleléshez való szoktatással ennek izgalmaikat közömbösítettük.

Sokkal nehezebb önmagunkat gyógyítani. Itt csak arra szorítkozhatunk, hogy a [dologgal] a múltban esetleg kapcsolatban volt kellemes benyomásainkat igyekezzünk felidézni és szereplésünknek elsősorban kellemes oldalaira iparkodunk gondolni. Sok függ célkitűzésünknek helyes irányától is. Ne a hiba kerülését, hanem az elérendő sikert helyezzük figyelmünk középpontjába. Kellemes benyomásainkat valamely egyéb téren kínálkozó kis sikerek gyűjtésével is növelhetjük. Ellensúlyozza a rossz benyomást a cselekvés megismétlése, mert ez már többnyire sikeres lesz. Ha az ismétlés nem alkalmazható, bele kell nyugodnunk a balsikerbe. A legfontosabb, hogy ne szenteljünk figyelmet sem a szorongásnak, sem tüneteinek. Nagyon súlyos esetekben az orvos szuggesztív ráhatásához kell folyamodnunk. Ez általában eredményt hoz.

A baj tehát nem gyógyíthatatlan, bár gyógyítása nem könnyű dolog s épen az iskolákban nehezen valósítható meg. Mindenesetre könnyebb a bajt megelőzni, mint gyógyítani. A szigorú, de szeretettel teljes nevelés ehhez az egyetlen út. Tárgyilagosság és következetesség — tanítványaink javára és érdekében. Olyan iskolákban, ahol valamennyi tanárnak az a legfőbb elve, hogy a tanulóknak ne kellemetlen kötelesség, hanem öröm legyen az iskolabajlás, az iskolai szorongás úgyszólván ismeretlen.

A világosan tagolt, megfigyelésekkel és kísérletekkel gazdagon dokumentált, kellemesen megírt, érdekes dolgozatnak ez a bizakodást kifejező tétel a végső eredménye.

Kováts Gyula.

Horváth Kálmán (szerk.): Ifjúsági könyvtárjegyzék. I—II. A polgári iskolák, gimnáziumok, liceumok, stb. számára. Budapest, 1941 8-r., 72+300 l.

A korszerű szellemet sugárzó mai iskola belső életében az utolsó évtizedek mindent megváltoztattak. Átalakult az anyag közlése és feldolgozása, a módszer. Közvetlenebbé vált a tanár és a növendék viszonya, Színesebb a szertárak készlete, gazdagabb a folyosók szemléltető sorozata. Általában újszerű és lelkes kísérletek próbálják az ifjúság tökéletesebb kifejlését szolgálni. Csupán egy maradt érintetlen, poros és elnyűtt: az *ifjúsági könyvtár*. Mintha a világot hatalmas zivatarok meg sem rázták volna, a békeévek problémátlansága úgy terpeszkedik ma is benne s lassan elmerülő szigete lesz a megújuló iskola tengernyi küzdelmének. Ha egyik-másik kötet tartalmi szempontból értékállóbb, az elszaggatott példányoknak mégis lomtárszaguk van. Ennek a mai, dicséltelen állapotnak kettős oka van: 1. a legújabb ifjúsági irodalmi termés beszerzésének hiánya, 2. a könyvtár kiegészítése, állandó megújítása többnyire nélkülözi a szakértelmet. Ahol a beszerzést nem a tanári testület, hanem valamelyik központi szerv intézi, ott a jóindulatú dilettantizmus gyakran tekintélyes anyagi erőket pazarol el, bár lehetséges, hogy a nevelési áldozat jóval meghaladja azt a kárt, ami tanulóinkat ezzel érte.

Az ifjúsági könyvtár korszerű gyarapításának irányításában az Orsz. Ifjúsági Irodalmi Tanács folytat régóta tiszteletreméltó küzdelmet. Legutoljára 1931-ben adott ki egy *Ifjúsági irodalmi könyvjegyzéket*, azóta pedig a *Hivatalos Közlöny* lapjain között kiegészítő jegyzékeket (általában évenként egyszer). Ezekről azonban gyakran a könyvtárvezető tanár sem értesült, rendelkezésszerű utasításokat nem tartalmazott, így hatása alig mérhető le. Mindnyájan, nevelők és szülők egyaránt, nélkülöztünk egy olyan kézikönyvet, hol az eddig szétszórt és csak körülményesen hozzáférhető adatok, könyvcímek kellő csoportosításban megtalálhatók. *Szemák István* 1912-ben megjelent jegyzéke ma már elavult, *Szöndy György* ügyes kis könyve pedig nem törekszik teljességre. Szakírók is egyik sürgető követelményként emlegették egy olyan könyvjegyzék szükségességét, amely iskola, tanár és szülő számára *köztudomásúvá* tenné a nevelő értékű ifjúsági könyvek címét.

A nevelő közszükséglet ilyen irányú igényét szolgálja most megjelent gyűjteményével az Ifjúsági Irodalmi Tanács megbízásából, annak irányító egyénisége, *Horváth Kálmán dr.* A testes kis kötet tetszetős kiállítása alkalmas arra, hogy forgassuk, értékeljük és számontartsuk. Az I. részben külön csoportokban említi a 10—12, 12—14, 14—16 és 16—18 éves polg. isk., gimnáziumi és liceumi tanulók számára a) *beszerzendő*, b) *beszerzhető* műveket, c) *beszerzhető* folyóiratokat. Jutalomkönyvül alkalmas műveket is ajánl. A II. részben a gazdasági (mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi) középiskolák szakkönyveit, a III. részben (Függelék) az iparos- és kereskedőtanonciskolák részére ajánlott könyveket sorolja fel. Csaknem 70 oldalas név- és címmutató könnyíti meg a könyv használhatóságát, áttekinthetőségét. A keretek beosztása, csoportelrendezése tehát alig változott, csupán terjedelme bővült, teljesebb.

Ha most azt vizsgáljuk, vajon pontosan megfelel-e annak a közigénynek, ami ennek a műnek a megszületését várta, el kell ismernünk, hogy az ifjúsági könyvtár vezetője valóban megkapta azt a vezérkönyvet, melynek alapján újjárendezheti, újraértékelheti, kiegészítheti (ha tőle függ) és selejtezheti az ifjúsági könyvtár anyagát. A VKM. 54.021/1941. V. ü. o. sz. rendelete ezt el is rendeli. A »beszerzendő« könyveket *be kell* szerezni, a sem »beszerzendő«, sem »beszerzhető« könyveket *ki kell* selejtezni. Ez végre olyan rendelkezés, ami tiszta helyzetet teremt, közös értékek megmaradását biztosítja s az idők folyamán felgyülemlett lomot pedig egyöntetűen kiirtja. A »beszerzhető« könyvek gazdag gyűjteménye rugalmas választékot biztosít a beszerzést végző szakembernek.

A Könyvjegyzék anyagának minősége igen jó, felöleli a magyar ifjúsági irodalom színe-javát. Talán túlságosan is teljes ahhoz, hogy mindaz, ami benne van, a mai gyermek olvasmánya legyen. Minden művet azonban úgy kell értékelnünk, ahogy elkészült s nem úgy, ahogy szeretettük volna. Mert amilyen örvendétes, hogy a legújabb könyvtermés is szerepel ebben a könyvjegyzékben (remélhetően rövidesen a könyvtárakban is), olyan sajnálatos a régi és nyilvánvalóan elavult, az ifjúság számára sosem jelentős műveknek a meghagyása. Itt a teljesség konzerválja az ifjúsági könyvtár

avultságát, amitől óvni akarjuk növendékeinket, hogy el ne forduljanak a tiszta irodalomtól. (Pl. a Filléres-könyvtár füzetei, nagyrészüik úgyis »elfogyott«.) Ugyanilyen kétséget támaszthat a korcsoportok szerint beosztott könyvek összeállításába csúszott néhány — nyilvánvalóan jóhiszemű — tévedés. A Napkelet becses Vörösmarty-anthológiájára alig akadna olvasó a 10—12 éves kisdíákok köréből, pedig egyenesen »beszerzendő« számukra. Ugyanígy Beniczkyné Bajza Lenke *Leányok tükre* vagy Roboz Andor *Babátündére* a mai leányok részére szintén nem jelent épületes olvasmányt. (Ugyanakkor Tormay Cecile legjobb műveivel mostohán bánik, a *Régi ház*-at még nyolcadikosoknak sem ajánlja). Ma már számos ifjúságtanulmányozó közölte tanulóinak legújabb olvasmányadatait s valamennyi odajutott, hogy mai fiaink, lányaink rendszerint túlhaladják olvasmányaikban azt az anyagot, amit eddigi jegyzékeinkben is előirányoztunk számukra. Ez természetesen elsősorban a regényirodalomra vonatkozik. Ezzel szemben az Ifjúsági Könyvtárjegyzék kisebbek számára versköteteket régi költők összes verseit, viszont még idősebbek részére is May-regényeket ajánl, holott azokkal többnyire már 12 éves korukban végeztek, ellenben a lírai költészet tömény élvezete csupán a serdülés későbbi ütemében következik be. De tantervi okok is kényszeríthetik az ifjúsági könyvtárost arra, hogy túltegye magát a könyvjegyzék beosztásán. A Toldit 14—16 éves korba állítja be olvasmányul, holott ez a 12—14 éves korban kerül tanulmányi anyagukba. A polgári iskola pedig teljesen elveszti a tápanyagát a költészettan- és irodalomtörténet tanításához, mert kötelező olvasmányaik csak jóval magasabb korcsoportban kerülnek sorra. (Arany, Katona, Madách, Eötvös, Kemény, Móricz, sőt Végvári is). Különösen túlteng az olvasásra szímot nem tartható költők szerepeltetése (Barcsay Ábrahámotól Petri Morig, sőt 1941-ben még Kiss József is!), akiket egyéb, jól sikerült anthológiákból eléggé megismerhet, ha érdeklődni kíván utánuk. Ugyanakkor Végvári költészetét csak érettségi előtt adja kézbe, holott elemista kora óta szavalja, ismeri a tanuló. Takáts Sándor kedves történelmi könyveit sem bocsátja be az ifjúsági könyvtárba írásművészetének megfelelően, Komáromi János világháborús regényköltészetéből legjobb művei hiányzanak, Kodolányi Juliánus barátját is odaadhatnók a nyolcadikosoknak. Jókai, Gárdonyi, Herczeg kitűnő regényeikkel szerepelnek s a megfelelő korban. Kétségtelen, hogy a könyv kitűnő szerkesztője nem lehetett valamennyi iskolatípus különleges tantervi igényeire, fiúk-leányok, városiak, vidékiek eltérő, sokszínű érdeklődésére mindig tekintettel.

A modern iskola akkor teljesíti igazi hivatását, ha az ifjúsági könyvtár kötetei nem egy-egy példányban, hanem az osztálylétszámnak kb. megfelelő harmincas-negyvenes sorozatokban vannak meg. Örvendetes, hogy az Ifjúsági Könyvtárjegyzék bevezetője utal erre és a beszerzéseknek ezt a módját javasolja: kevesebb művet, de nagyobb példányszámban! Így a legfontosabb nevelőhatású könyvek egy időben jutnak az osztály valamennyi tanulójának a kezébe. A tanulmányi rendbe való beillesztésük (akár az oktatófilmé), tartalmi elmélyítésük és erkölcsi hatásaik felerősítése a szaktanár feladatai közé tartozik. Az olvasmányok irányítása tehát esztétikai és módszeres munka

egyaránt. A korszerű iskolai könyvtár a jövőben tehát nemcsak a szórákoztatást szolgálja, hanem a szaktárgyakban való elmélyedést is. A vegy-
tant és a kísérleti fizikát épügy, mént a történelmet vagy a számok csoda-
világát.

Az *Ifjúsági Könyvtárjegyzék* gazdag gyűjteménye az ifjúság helyes
önkifejlését szolgáló műveknek. Kis apasztással sűrűbb színezésű lenne.
Egyelőre meghagyták tiszteletből benne azt is, amit a mai kor már kivágásra
ítélt, de ez a hagyománytisztelet biztatóan fonódik össze az élő irodalom
megbecsülésével.

Dobos László.

Ernst Erichsen: Die Zeitung im Unterricht. Bayreuth 1938, 48 lap.

Az újságoknak olvastatása az iskolában nem mai keletű. Nálunk az
I. *Ratio Collegium novorum publicorum* címmel említi rendkívül tárgy-
ként, amit azonban a II. *Ratio* eltörölt, mert nem vált be. Majd a XIX.
század elején Genersich János illesztí tantervjavaslatába a politikai-irodalmi-
művészeti tárgyakkal foglalkozó újságolvasást. Még régibb multa tekint-
het vissza a németeknél: Christian Weise egy 1685-ben megjelent latin
munkájában utal az újságolvasásnak hasznára az ismeretszerzés érdekében,
amit a pietista Francke hallei iskolájában is felkarolt. A multnak e szórva-
nyos kísérleteivel szemben ma a politikai és társadalmi rend gyökeres
átalakulásának folyományaként és az »életközelség« felkapott jelszónak ha-
tása alatt tanui vagyunk az újságolvasás jelentősége ugrásszerű emelke-
désének.

Ennek szolgálatában áll a címbeii munka is, amelyet néhány illetékes
nyilatkozat vezet be: A sajtó legélesebb fegyver a népi felvilágosítás szol-
gálatában (Hitler). Minden valódi művelődés az életből származik. Ezért
kell a tanításnak ebből kinőnie, a tanuló környezetébe, élmény- és képzé-
leti világába kapcsolódnia (Rust). Az 1933 előtti sikertelen kísérletek vá-
zolására és elemzése után szerzőnk mindenek előtt a mai állapottal (*Wie ist es?*)
őhajjt tisztába jönni s évégből a következő 10 kérdéssel fordult a tanuló-
ifjúsághoz: Naponta olvasol újságot? Melyiket? Hébe-hóba olvasol új-
ságot? Mit olvasol a hirdetésekön kívül? Csak a helyi vonatkozású dolgokat?
Mi érdekel legjobban? Hogyan magyarázod ezt meg magadnak? Miért
olvasunk általában újságot? Kicsoda dr. Goebbs? Milyen feladatot ruhá-
zott rá a Führer? — A válaszok egybevetéséből csak egy adatot eme-
lünk ki: eszerint a fiúkat leginkább érdekli a (spanyol) háború, a sport
és a politika, a leányokat a napi újdonságok, a balesetek, a spanyol háború.
— A jövőben követendő eljárás kiderítésére első sorban a tanuló ifjúság
értelmi fokának megállapítására van szükség. Erre a célra a szerző 13—15
éves fiú és leánytanulócsoportnak az első(!) tanítási órában a következő
híreket olvasta fel, amelyekről írásban kellett beszámolniok: Francia had-
műveletek a Középtengeren (Toulon), Franco nem tárgyal a vörösökkel, A
halálba való kirándulásról (baleset kerékpárkirándulás alkalmával), Dán-
ország mint olyan. — A válaszok elemzése és egybevetése arra a fontos